

Warszawa, dnia 22 lutego 2021 r.

Stanowisko

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych dotyczące wniosku klienta radcy prawnego o udzielenie informacji co do treści umowy o świadczenie pomocy prawnej zawieranej z radcą prawnym

1. Przedmiot sprawy.

Pismem datowanym na 15.01.2021r. potencjalny klient radcy prawnego skierował wniosek do Krajowej Rady Radców Prawnych o udzielenie informacji czy wskazane w piśmie postanowienia umowy, którą zamierza zawrzeć z radcą prawnym nie naruszają obowiązujących przepisów, tym Kodeksu Etyki Radcy Prawnego oraz przepisów prawa pracy.

Zagadnienia jakie przedstawił wnioskujący, wynikające z treści ww. pisma, sprowadzają się do oceny przedmiotu projektowanej umowy, sposobu wykonywania obowiązków przez radcę prawnego, jego wynagrodzenia, w tym wynagrodzenia z tytułu zastępstwa procesowego, a także formy wykonywania zawodu.

W piśmie kierowanym do KRRP wnioskujący przedstawił kilka postanowień projektowanej umowy, które w jego ocenie budzą wątpliwości na gruncie obowiązujących przepisów.

Jak wskazuje wnioskujący umowa z radcą prawnym ma dotyczyć „*świadczenia obsługi prawnej*„ w firmie wnioskującego .

Z przedstawionych fragmentów umowy wynika, że umowa ma obejmować czynności związane zarówno z zastępstwem procesowym zlecającego, ale także zastępstwem w postępowaniach przed organami administracji publicznej, a także inne czynności, które można sprowadzić ogólnie do bieżącej pomocy prawnej dla firmy prowadzonej przez zlecającego.

W części umowy, która obejmuje sposób wykonywania obowiązków przez radcę prawnego ustalono, że radca prawny cyt. „*będzie do dyspozycji zamawiającego w siedzibie oddziału zamawiającego przez 4 dni w tygodniu od poniedziałku do czwartku*”, a nadto będzie cyt. „*w każdym czasie dostępny pod nr tel.*”

W części dotyczącej wynagrodzenia przewidziano miesięczne wynagrodzenie w formie ryczałtu, a nadto w postanowieniach dotyczących cyt. „*kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu sądowym oraz w innych postępowaniach*” przewidziano, że wspomniane wyżej wynagrodzenie ryczałtowe nie obejmuje cyt. „*...kosztów zastępstwa procesowego*

w zasądzonych przez sąd oraz przyznanych przez organy egzekucyjne w prowadzonych sprawach. Koszty te przysługują wykonawcy w całości, po wyegzekwowaniu ich od dłużnika, przy czym w pierwszej kolejności środki ściągnięte lub zapłacone przez dłużnika będą zaliczane przez zamawiającego na pokrycie kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa.”

Wnioskujący o stanowisko do KRRP, w oparciu o przedstawione wyżej postanowienia umowy, powziął wątpliwości czy może zawrzeć taką umowę z radcą prawnym :

- 1) nie narażając radcy prawnego na odpowiedzialność dyscyplinarną, cyt. „ ...*gdyż umowa o pracę została zastąpiona umową cywilnoprawną*” i czy nie narusza w ten sposób przepisów art. 22 kodeksu pracy;
- 2) czy postanowienia w zakresie wynagrodzenia nie naruszają art. 36 ust.3 KERP.

2. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska.

Dla przedstawienia stanowiska w sprawie, oparto się na następujących przepisach prawa:

- 1) Ustawa z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2020r. poz. 75 z późn. zm.) – art.8, art. 13, art.14
- 2) Kodeks Etyki Radcy Prawnego - Uchwała Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego (dalej: KERP)– art. 36 ust.2 i ust.3;
- 3) Ustawa z dnia 26 czerwca 1974r. - Kodeks pracy (Dz. U. 2020r. poz.1320) - art.5, art.22§1²

3. Analiza zagadnienia.

3.1. W pierwszej kolejności zwrócić należy uwagę, że to radca prawny zawierający umowę powinien ocenić, czy jej treść proponowana przez klienta, czy też uzgadniana przez strony umowy, nie narusza przepisów zarówno ustawy o radcach prawnych, jak i KERP.

W razie wątpliwości, co do możliwości wprowadzenia do umowy określonych postanowień, to sam radca prawny, jako profesjonalista, winien ocenić zgodność z prawem treści tej umowy. Oczywiście przy wątpliwościach, które zgłasza sam klient, radca prawny winien korzystać zarówno ze swojej wiedzy i źródeł prawa, ale także z dostępnych publikacji, w tym także publikowanych stanowisk Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych.

Niezależnie od powyższych wyjaśnień należy zwrócić uwagę, że zajmowanie stanowiska w oparciu o fragmentaryczne części umowy, cytowane w piśmie wnioskującego, może być zawodne, gdyż inne postanowienia umowy, których nie przedstawiono, mogą wprowadzać także inne regulacje, istotne dla oceny problemu.

Nie mniej analiza przedstawionych fragmentów, jak należy sądzić projektu umowy, powinna skłaniać do kilku uwag, które stanowią odpowiedź na zadane pytania, czy też zgłoszone wątpliwości.

3.2. Przede wszystkim w kwestii oceny formy w jakiej radca prawny może świadczyć pomoc prawną należy odesłać do art.8 ust.1 ustawy o radcach prawnych, który stanowi, cyt. „1. Radca prawny wykonuje zawód w ramach stosunku pracy, na podstawie umowy cywilnoprawnej, w kancelarii radcy prawnego oraz w spółce...”.

Nie rozwijając wątku wykonywania zawodu w spółce, co nie jest przedmiotem oceny w niniejszej sprawie, należy podkreślić, że zawarcie z radcą prawnym umowy cywilnoprawnej jest prawnie dopuszczalne.

Nie można też postawiać zarzutu, że zawarcie takiej umowy po rozwiązaniu umowy o pracę, która wcześniej wiązała radcę prawnego z klientem, będzie stanowiło w każdym przypadku naruszenie art.22 §1² Kodeksu pracy.

Zwrócić bowiem należy uwagę, że przepisy ustawy o radcach prawnych stanowią *lex specialis* w stosunku do przepisów Kodeksu Pracy i w zakresie formy wykonywania zawodu mają pierwszeństwo w zastosowaniu.

A przepisy ustawy o radcach prawnych wskazują wprost na taką formę wykonywania zawodu przez radcę prawnego.

Warto w tym miejscu dodatkowo podkreślić, że kwestia podporządkowania radcy prawnego pracodawcy nawet w ramach stosunku pracy doznaje daleko idących ograniczeń, a podstawa do tego ograniczenia wynika wprost z art.5 Kodeksu pracy, który stanowi, cyt. „Jeżeli stosunek pracy określonej kategorii pracowników regulują przepisy szczególne, przepisy kodeksu stosuje się w zakresie nieuregulowanym tymi przepisami.”.

W istotnych dla niezależności i samodzielności radcy prawnego sprawach, czyli merytorycznej stronie świadczonych przez radcę prawnego obowiązków pracowniczych (np. wydawania opinii prawych, sposobu prowadzenia postępowań sądowych oraz innych czynności wchodzących w zakres pomocy prawnej) radca prawny nie jest związany poleceniem pracodawcy, zastosowanie mają bowiem przepisy art. 13 ust. 1 i 14 ustawy o radcach prawnych (przepisy szczególne), których treść pracodawca musi uwzględniać.

Tym bardziej w ramach umowy cywilnoprawnej, trudno przyjmować, żeby określone ustalenia co do czasu i miejsca wykonywania usług związanych ze świadczeniem pracy, czy też sposobu w jaki radca prawny kontaktuje się z klientem, mogły wpływać na

niezależność i samodzielność radcy prawnego, zagwarantowaną przepisami ustawy o radcach prawnych.

Tym samym trudno jest przyjmować, że przejście ze świadczenia usług prawnych przez radcę prawnego w ramach stosunku pracowniczego na umowę cywilnoprawną, przy odwołaniu do wskazanych wyżej zasad, mogłoby się wiązać z naruszeniem przepisów Kodeksu pracy.

3.3.

Sposób ustalania wynagrodzenia radcy prawnego został uregulowany w KERP. Zgodnie z art. 36 ust. 1 KERP cyt. „*1. Wynagrodzenie radcy prawnego obejmuje honorarium i wydatki. Wysokość wynagrodzenia lub sposób jego ustalenia powinny zostać uzgodnione z klientem przed przystąpieniem do świadczenia pomocy prawnej.*”

W przedstawionych przez wnioskującego postanowieniach umownych przewidziano zarówno wynagrodzenie ryczałtowe za, jak należy przyjąć, świadczenie stałej pomocy prawnej dla przedsiębiorstwa zlecającego, jak i wynagrodzenie z tytułu zastępstwa procesowego w postępowaniu przed sądami oraz w postępowania przed organami egzekucyjnymi.

W ramach swobody umów oczywiście dopuszczalnym jest zawarcie z klientem umowy, na podstawie której obok wynagrodzenia ryczałtowego za usługi stałej pomocy prawnej, przysługiwać będzie radcy prawnemu również wynagrodzenie stanowiące koszty zastępstwa procesowego i wyegzekwowane koszty zastępstwa w postępowaniu egzekucyjnym. Taka sytuacja jest dopuszczalna na gruncie KERP.

Za niedopuszczalne jednak uznać należy ustalenie z klientem wynagrodzenia w ten sposób, że wynagrodzenie podstawowe i jedyne za prowadzenie sprawy stanowiłoby jakąś część zasądzonych i wyegzekwowanych kosztów zastępstwa procesowego, czy też kosztów przyznanych w egzekucji.

Jak wskazuje sam wnioskujący w swoim piśmie z 15.01.2020r., w jego rozumieniu przy takiej konstrukcji zapisów umowy, wynagrodzenie z tytułu zastępstwa procesowego przysługiwałoby tylko w przypadku pozytywnego wyniku sprawy. Na gruncie art. 36 ust. 3 KERP niedozwolone jest zawarcie przez radcę prawnego umowy z klientem, na mocy której klient zobowiązuje się zapłacić honorarium za prowadzenie sprawy wyłącznie w razie osiągnięcia pomyślnego jej wyniku, chyba że co innego stanowią przepisy prawa. W projekcie umowy, na co wskazuje sam wnioskujący, mamy do czynienia wyłącznie z success fee, co jest niedopuszczalne na gruncie obowiązującego art.36 ust.3 KERP.

Warto zauważyć, że w przedstawionych do oceny zapisach umownych strony jednoznacznie oddzielają usługi zastępstwa w postępowaniach sądowych i egzekucyjnych od innych usług związanych ze świadczeniem pomocy prawnej. O ile dla usług stałej pomocy prawnej przyjęto wynagrodzenie w formie miesięcznego ryczałtu, to do usług

zastępstwa w postępowaniach sadowych i egzekucyjnych strony winny ustalić wynagrodzenie zgodnie z treścią art. 36 ust.1 KERP, ale bez warunkowania zapłaty wynagrodzenia wyłącznie wynikiem sprawy, z naruszeniem wspomnianego już art.36 ust. 3 KERP.

4. Podsumowanie.

- A. Zastąpienie umowy o pracę radcy prawnego umową cywilnoprawną nie może być co do zasady traktowane jako naruszenia przepisów art. 22§1² Kodeksu pracy, gdyż na gruncie ustawy o radcach prawnych wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, doznaje daleko idących ograniczeń. W istotnych dla niezależności i samodzielności radcy prawnego sprawach, czyli merytorycznej stronie świadczonych przez radcę prawnego obowiązków pracowniczych radca prawny nie jest związany poleceniem pracodawcy.
- B. Przedstawione projektowane postanowienia umowy, w części i dotyczącej ustalenia wynagrodzenia tytułu kosztów zastępstwa przed sądami i w postępowaniach egzekucyjnych zostały sformułowane z naruszeniem zasad wynikających z art.36 KERP, a przyjęcie takich postanowień umownych skutkować może odpowiedzialnością dyscyplinarną radcy prawnego.

Opracowanie:
r.pr. Dariusz Szymczak

Przewodniczący
Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu
Krajowej Rady Radców Prawnych
r.pr. Ryszard Wilmanowicz